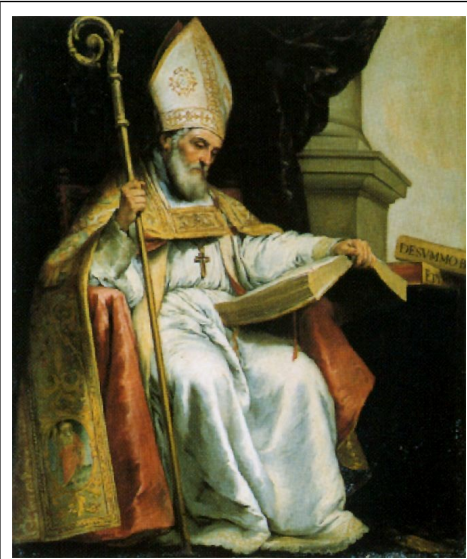

Isidoro van Sevilla (c. 556 - 636)

Isidoro van Sevilla was een theoloog en veelzijdig geleerde ten tijde van de Visigotische overheersing van het Iberisch schiereiland die duurde van het begin van de vijfde eeuw tot het jaar 711, toen de Moren aan hun veroveringstocht begonnen. Hij bezette de bisschopszetel van Sevilla gedurende dertig jaar. Zijn invloed op de rooms-katholieke geloofsleer en kerkelijke

Isidoro van Sevilla

organisatie beperkte zich niet tot Spanje, maar reikte tot ver in het Frankische rijk. Hij was raadgever van koningen, leermeester van talloze volgelingen, leider van concilies, biechtvader, wetgever en bovenal een onvermoeibaar schrijver. Isidoro miste de nieuwsgierigheid van de reiziger en beperkte zich tot bezoeken aan de hoofdstad van het Visigotische rijk, Toledo. Maar hij trok zich niet terug in de woestijn of beklom bergen om in eenzaamheid met God te spreken, noch sloot hij zich af van de buitenwereld om in kloosters te mediteren. Isidoro leefde in Sevilla te midden van zijn geloofsgenoten. Hij verrijkte de wereld niet met nieuwe ideeën of briljante filosofische bespiegelingen. Zijn kracht lag in het leraarschap en met geschriften als de *Etymologiae*, een encyclopedie waarin de kennis van die tijd op systematische wijze is beschreven. Daarmee is de inhoud van de toenmalige civilisatie voor het nageslacht bewaard gebleven. In 1722 werd Isidoro door paus Innocentius XIII postuum gelauwerd met de eretitel van 'Kerkleraar'.

Afkomst en jeugd

Tijdens de Romeinse overheersing van het Iberisch schiereiland die begon in 200 BC en zeshonderd jaar later eindigde, drong het christendom, dat wil zeggen het rooms-katholicisme, door tot in alle hoeken van Hispania. De Romeinen werden in de loop van de vijfde eeuw verdreven door de Vandalen die op hun beurt moesten wijken voor de Visigoten. Rond het jaar 475 strekte het Visigotische rijk zich uit over het gehele schiereiland en werd er naast het rooms-katholicisme ook het arianisme gepraktiseerd. Het arianisme is een variant van het christendom dat werd aangehangen door de Visigoten. In tegenstelling tot rooms-katholieken wordt door arianen binnen de heilige Drievuldigheid alleen aan de Vader goddelijke status toegekend en de Zoon beschouwt als eerste onder de mensen.

Rond 550 werd het Visigotische rijk geregeerd door koning Agila. Atanagildo, een edelman uit Sevilla kwam in dat jaar in opstand tegen Agila en riep daarbij de hulp in van de Byzantijnse keizer Justinianus I. Deze opstand werd een succes, maar gevolg was wel dat Justinianus een aantal havenplaatsen aan de Levantijnse kust veroverde, waaronder Carthago Nova (het huidige Cartagena), dat onder de naam Carthago Spartaria de hoofdstad werd van de Byzantijnse provincie Spania. Severiano, de vader van Isidoro, en geboren in de schoot van een vooraanstaande hispano-romeinse familie, was toentertijd een hoge militair of wellicht zelfs heer van Cartagena. Hij beschouwde Atanagildo als een tiran en de Byzantijnse monarch als een indringer. In 554 besloot Severiano aan de nieuwe heersers te ontkomen en vertrok hij met zijn gezin richting Sevilla. Severiano was rooms-katholiek en gehuwd met Teodora, een Visigotische vrouw die het arianisme aanhing. Dergelijke gemengde huwelijken waren toen niet ongebruikelijk. Wel drukte Severiano zijn stempel op het gezin en de kinderen werden geheel in de rooms-katholieke traditie opgevoed.

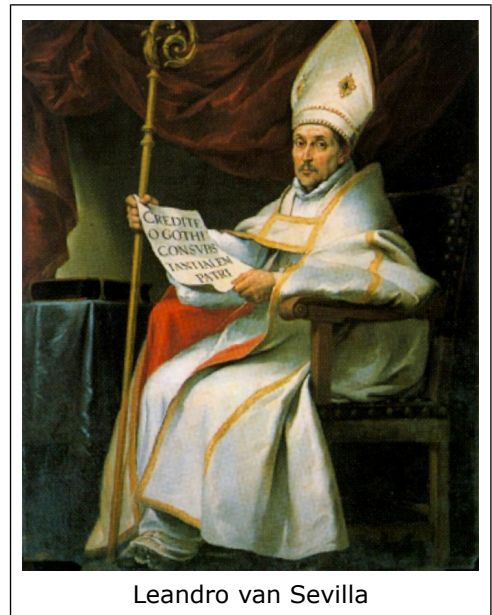
Zeker is dat Isidoro's oudere broers, Leandro en Fulgencio en zijn zuster Florentina, in Cartagena geboren zijn, maar Isidoro zag waarschijnlijk het levenslicht in Sevilla rond het jaar 556. Het verhaal gaat dat Isidoro nog een jongere zuster had. Dat zou Teodosia zijn geweest, de latere echtgenote van de Visigotische koning Leovigildo die de Byzantijnen verdreef.

Vanaf het midden van de zesde eeuw slaagden de Visigoten erin om een centraal gezag te creëren, een nieuwe *Pax Romana* dat een vluchtelingenstroom uit andere delen van het Middellandse Zeegebied genereerde, waaronder Syriërs, Grieken, joden en Afrikanen. Aangetrokken door de relatieve welvaart van Spanje grepen zij niet alleen in economisch opzicht hun kansen in het Visigotische rijk, maar zorgden zij tevens voor een culturele opleving. Sevilla, dat gedurende de Romeinse overheersing van geen enkele betekenis was geweest, bloeide op en het waren Leandro en Isidoro die de stad tot brandpunt maakten van cultuur en rooms-katholieke geloofsbeleving.

Leandro, die begin twintig was toen zijn broer Isidoro werd geboren, nam na het overlijden van hun ouders de taak op zich om Isidoro op te voeden. Deze oudste broer was een man die eenvoud predikte, maar hij waakte voor overdrijving. Het kluizenaarsbestaan in de woestijn stond hem tegen. 'Het nuttigen van de maaltijd is niet laakbaar, wel het misbruik en de begeerte', aldus Leandro. Zijn ideaal was niet de boetedoening, maar de eenheid met God. Deze levenshouding bracht hem ertoe zijn bezittingen te gebruiken om het kloosterleven te steunen en te propageren. Er verrezen twee kloosters in de buurt van Sevilla, een voor mannen en een voor vrouwen. Florentina trad in in het vrouwenklooster waar haar gouvernante, Túrtura, moeder-overste was. Het mannenklooster werd geleid door Leandro en Isidoro bracht er zijn jonge jaren door in volledige toewijding aan geloof en wetenschap. Ook bekwaamde hij zich in het Latijn, Grieks en Hebreeuws. Al vroeg legde hij de kloostergelofte af, waarbij Leandro volgens de regels van het klooster het hoofdhaar van zijn broer schoor in de vorm van een kruis.

Geloofsstrijd

In het jaar 578 werd aan Leandro de bisschopszetel van Sevilla aangeboden. Dat gebeurde niet alleen omdat Leandro in spiritueel opzicht diepe indruk had gemaakt op de rooms-katholieke geloofsgemeenschap, maar ook omdat hij een aanzet had gegeven tot het taalonderricht van de jeugd, iets waartoe de clerus zich nog nooit had verwaardigd. Leandro was bisschop, abt én leermeester. Nog maar net waren de feestelijkheden van Leandro's inauguratie als bisschop afgelopen, of de toenmalige kroonprins Hermenegildo - de oudste zoon van koning Leovigildo - maakte bekend zich in Sevilla te willen vestigen. Dat was het gevolg van een hoog opgelopen ruzie binnen de koninklijke familie. Leovigildo wilde zijn macht vergroten door Hermenegildo te laten huwen met prinses Ingunda uit Austrasië (het noordoostelijk deel van het Merovingische rijk), maar haalde zich daarmee wel een conflict om het geloof op de hals. In tegenstelling tot de leden van het Visigotische koninklijk huis die het arianisme aanhingen, was Ingunda rooms-katholiek. Zij kreeg het daarom zwaar te verduren van haar stiefmoeder die haar probeerde te bekeren en daarbij fysiek geweld niet schuwde. De koning bewoog zijn oudste zoon ertoe het hof in Toledo te verlaten onder de toezegging dat de kroonprins met de titel van koning over een deel van het Visigotische rijk kon regeren. Deze toezegging vermocht de kroonprins niet te troosten en zwaar gefrustreerd vertrok hij met zijn echtgenote naar Sevilla. Daar ontmoette hij bisschop Leandro die een enorme indruk op hem maakte. Zijn gesprekken met Leandro en de compassie die hij had met zijn vrouw, bewogen Hermenegildo ertoe zich te bekeren tot het rooms-katholicisme. Toen dit in Toledo bekend werd, trachtte Leovigildo, bang voor een massale overgang van zijn onderdanen tot de rooms-katholieke kerk, zijn zoon tot andere gedachten te brengen, maar tevergeefs.

Leandro van Sevilla

Nadat Hermenegildo de hulp had ingeroepen van de Byzantijnse heerser van Cartagena, besloot Leandro, die een gewapend conflict vreesde, de keizer van het Byzantijnse rijk te bewegen tot bemiddeling. Hij vertrok per schip naar Constantinopel, maar kreeg er geen gehoor. Leovigildo probeerde arianen en rooms-katholieken met elkaar te verzoenen door een voor iedereen acceptabele geloofsbelijdenis te formuleren. Het liep op niets uit, zijn onderdanen bleven trouw aan hun aloude geloofsopvattingen.

Dit geloofsconflict weerhield Leovigildo er niet van om de wapens op te pakken en de altijd rebellerende Basken de les te lezen. Tijdens zijn afwezigheid kwam Hermenegildo tegen zijn vader in opstand die in 582 besloot met geweld een einde te maken aan het conflict met zijn zoon. Hij trok op naar Sevilla. De inwoners van de bisschopsstad die grote sympathie voelden met de kroonprins, maakten zich op voor een langdurig beleg. Verontrust door de berichten uit zijn vaderland besloot Leandro terug te keren naar Sevilla, waar zijn broer Isidoro, volwassen geworden en gerijpt, zich in het strijdgewoel bevond en net als iedere inwoner van de stad leed onder de gevolgen van het beleg. Maar zijn sympathie ging niet uit naar de kroonprins, zijn geloofsgenoot. Hij keurde Hermenegildo's gewelddadig gedrag tegenover diens vader af. Niet uit pacifistische overwegingen, maar omdat Isidoro niet kon accepteren dat een troonopvolger rebelleerde tegen het wettig gezag. De strijd om Sevilla duurde twee jaar, waarna Hermenegildo zijn nederlaag moest erkennen. Zijn vader ontnam hem zijn eretitels en verbande zijn zoon naar Valencia. Leandro viel in handen van de overwinnaar die de bisschop probeerde over te halen zijn kant te kiezen. Leandro gaf niet toe en ook hem wachtte verbanning. Isidoro werd vanwege zijn geloofsijver gezocht en gezien als een gevaarlijk individu. Hij vreesde voor zijn leven, maar voordat er iets met hem gebeurde kwam de strijd tot een opmerkelijk einde. Nadat Leovigildo gewapenderhand vergeefs getracht had zijn gehele rijk te 'arianiseren', keerde hij terug naar Toledo, geïrriteerd en vernederd. Of dat reden is

geweest voor de koning om zijn oudste zoon te laten vermoorden is niet meer te achterhalen, maar geruchten daarover deden de ronde. Leovigildo, geschrokken van de gevolgen van zijn harde optreden, kwam tot inkeer. Hij legde de opvoeding van zijn tweede zoon, Recaredo, in handen van Isidoro en met de dood van de koning in 586 verloor het arianisme terrein. Bij zijn troonsbestijging begin 587 verklaarde Recaredo het rooms-katholicisme te belijden. Twee jaar later, tijdens het derde concilie van Toledo dat werd geleid door Leandro, bekeerde Recaredo zich officieel.

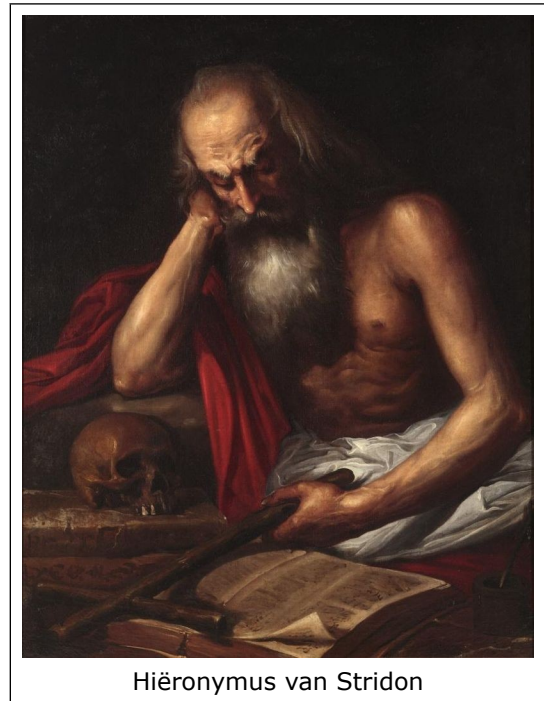
Kloosterleven

Leandro groeide uit tot een gezaghebbend man. In 590 riep hij het eerste concilie van Sevilla bijeen, waar naast geloofszaken ook disciplinaire aangelegenheden werden besproken. Intussen had Isidoro, die toen begin dertig was, zijn vorming voltooid en verving hij zijn broer als abt van het mannenklooster dat hij uitbouwde tot een centrum van spirituele oefening, gebed en arbeid. Het klooster verwierf rijkdom door middel van landbouw en veeteelt. Van zijn kloosterlingen verlangde Isidoro eenvoud en gematigdheid. Bijzondere aandacht besteedde Isidoro aan het opkomende fenomeen van extravagantie, een gevolg van gebrek aan uniformiteit van de kloosterregels. Aan het begin van de zevende eeuw leidde dat tot het ontstaan van een kaste van onechte monniken, de zogeheten *circunceliones*, die een landlopersbestaan leidden en de bevolking een rad voor ogen draaiden met hun fraai klinkende verhalen. In het besef dat de circunceliones de kerk in diskrediet brachten, begon Isidoro aan een nauwgezette inventarisatie van bestaande kloosterregels.

Hij simplificeerde en systematiseerde ze tot een compact en voor iedereen begrijpelijk stelsel: de *Regula Monachorum*. Bijzonder was de manier waarop Isidoro omging met kloosterlingen die zondigden tegen de regels. Wekelijks verzamelde Isidoro zijn monniken om zich heen om in alle openheid hun gebreken te bespreken. Elke monnik was verplicht zijn zonde te melden bij enkele collega's en indien de zondaar zijn leven niet onmiddellijk verbeterde, werd zijn probleem in de groep aan de orde gesteld. Isidoro geloofde rotsvast in de effectiviteit van publieke biecht en strafoplegging, maar strafte mild voor die tijd. Enkele dagen in een isoleercel voor minder ernstige overtredingen en voor zwaardere vergrijpen enige tijd geheel naakt in eenzame opsluiting op water en brood, waarna de zondaar werd blootgesteld aan de felle zon, slechts gekleed in een ruwe boetegordel. Jaarlijks gaf Isidoro tijdens het Pinksterfeest een algemene absolutie en konden de kloosterlingen met een schone lei beginnen. Daags daarna werden de overleden monniken herdacht. Deze gewoonte om de doden te herdenken was door Isidoro zelf geïntroduceerd en verspreidde zich gaandeweg over alle kloosters en de Kerk als geheel.

Isidoro was van mening dat in geen enkel klooster een bibliotheek mocht ontbreken. Zijn eigen bibliotheek bouwde hij uit tot een van de beste en veelzijdigste van zijn tijd. Hij had de gewoonte om van boeken die hij las samenvattingen te maken die ons nu een beeld geven van welke verloren gegane werken hij bestudeerde. Zijn eruditie was enorm en naast zijn belangstelling voor religieuze onderwerpen richtte hij zijn aandacht ook profane terreinen als de fysica, mineralogie en natuurlijke historie. Zonder twijfel was Isidoro kenner bij uitstek van de klassieke Oudheid. Isidoro verwachtte van de monniken dat zij ook veel lazen en dat zij regelmatig van gedachten wisselden over onderwerpen van religieuze en niet-religieuze aard. Gewoonte in het klooster was dat tijdens de gemeenschappelijke maaltijden door een van de monniken werd voorgelezen.

Veel waarde hechtte Isidoro aan de vertaling van werken uit de Oudheid, maar voor alles wilde hij een authentieke Bijbelvertaling maken, omdat in het Visigotische rijk tal van verschillende vertalingen in omloop waren die evenzovele interpretaties met zich meebrachten. Voor dit doel baseerde Isidoro zich op het werk van de kerkvader Hiëronymus van Stridon. De isidoriaanse Bijbelvertaling vond zijn weg in geheel Spanje en droeg veel bij aan het aanhalen van de banden tussen de kerkgemeenschappen. Zij staat niet alleen bekend om de kwaliteit van de tekst zelf, maar ook om het begeleidend kritische commentaar dat Isidoro aan de vertaling toevoegde. De invloed van dit werk reikte tot ver over de grenzen van het Visigotische rijk. In de negende eeuw bereikte het werk door toedoen van de uit Spanje afkomstige Teodulfo, bisschop van Orleans, het hof van Charlemagne.

Hiëronymus van Stridon

Prediker en leermeester

Bisschop Leandro overleed in 599 en werd opgevolgd door Isidoro die geheel in de lijn van zijn voorganger de strijd tegen onwetendheid voerde gedurende zijn dertigjarige ambtsperiode. Onderwijzing, maar vooral ook prediking waren in de ogen van Isidoro de belangrijkste bisschoppelijke taken. Zijn eruditie en eloquentie stonden borg voor een voortreffelijke invulling ervan en het was Isidoro die na het overlijden van paus Gregorio de Grote in 604 als de meest gezaghebbende kerkleider werd beschouwd in het Middellandse Zeegebied en daarbuiten.

De Heilige Schrift diende volgens Isidoro steevast in drieledige zin begrepen te worden. De letterlijke of historische betekenis, de morele en de spirituele of mystieke zin. Alle in de Bijbel voorkomende personen zijn niet slechts historische figuren maar hadden voor hem ook symbolische waarde.

Deze gedachte inspireerde Isidoro tot het schrijven van zijn *Alegorías de la Sagrada Escritura*, waarin hij de weg wees tot het ontdekken van de symbolen die de meest illustere figuren uit het Oude en het Nieuwe Testament in zich droegen. Zo personifieerde Rachel (aartsmoeder van het Israëlietische volk) met haar heldere blik het leerstuk dat door louter contemplatie de hoogst denkbare vorm van kennis over de waarheid kon worden bereikt. Vergelijkbaar met dit werk is het *Liber numerorum*, waarin het niet gaat om historische symbolen, maar om getalsymboliek en dan vooral met betrekking tot getallen die in de Bijbel voorkomen. Het getal 22 kwam overeen met het aantal werken dat God volvoerde tijdens de zesdaagse schepping, maar ook met het aantal generaties tussen Adam en Jacob, de aartsvader van de Israëlieten, en met het aantal lettertekens uit het Hebreeuwse alfabet. Een bovennatuurlijk getal, aldus Isidoro.

Isidoro begreep heel goed dat een van de belangrijkste problemen van zijn tijd het gebrek aan goed onderwijs was. Tal van prelaten ontbeerden de meest elementaire kennis benodigd voor de uitoefening van hun ambt. Daarbij ging het Isidoro zowel om kennis van de Bijbel als van de wereld. Zijn visie was dat alles in het leven van adolescenten onzeker is en dat daarom jongeren die willen toetreden tot de clerus, onder één dak dienen te wonen onder toezicht van een ouderling die hen onderwijst. Deze ouderling had als taak om orde te houden, vrede te bewaren en te waken over de oprechtheid van hun gedrag. Het onderwijsprogramma van Isidoro kende twee fasen. Op het eerste niveau werd kennis bijgebracht van het alfabet en de cijfers, waarbij de leerlingen de symbolen in wasplaatjes kerfden die ze op hun knieën legden. Daarnaast werd een begin gemaakt met het uit het hoofd leren van de psalmen. Na deze, vrijwel geheel op mnemotechniek gerichte fase, traden de leerlingen toe tot de bestudering van het Trivium (grammatica, retorica, dialectiek) en het Quadrivium (rekenkunde, meetkunde, muziek en sterrenkunde). Waar Isidoro weinig mee ophad was de prikkeling van nieuwsgierigheid. In zijn ogen was alles van waarde al opgeschreven en leidde nieuwsgierigheid alleen maar tot ketterij en blasfemische fabels. Zoals hierboven aangegeven bracht Isidoro geen nieuwe theorieën. Hij was geen vorser en verwachtte die instelling dus ook niet van zijn volgelingen. Tenslotte was er de lichamelijke oefening. Isidoro realiseerde zich dat hij te maken had met kinderen van strijders en veroveraars. Kinderen die van jongs af aan hun spieren moesten ontwikkelen zodat zij in staat zouden zijn tot het verrichten van lichamelijke arbeid en deelname aan het gevecht.

Hervormer en theoloog

In het Visigotische Spanje van Isidoro waren na het derde concilie van Toledo (589) staat en kerk innig verstrengeld en was de bisschop zowel een religieus als politiek bestuurder. Zo gaf Isidoro niet alleen leiding aan de clerus, zowel over de geestelijken die binnen als buiten de kloostermuren leefden, maar trad hij ook op als wereldlijk bestuurder en rechter. Graven en stadsbestuurders stonden onder zijn toezicht. De bisschop was als een herder die de kudde van Christus bewaakte zodat 'noch de vijand haar uiteen zou drijven, noch de jager haar zou vernietigen, noch de hebzucht van de onverlaat het leven van de armen zou verontrusten'. Isidoro nam dit letterlijk en beschouwde zich als de natuurlijke beschermer van wezen en armen. Als abt van het klooster gaf hij opdracht een derde deel van de inkomsten te verdelen onder de armen en in zijn hoedanigheid van bisschop legde hij dit voorschrift op aan de Sevilliaanse Kerk, in de verwachting dat dit ooit voor het hele Iberische schiereiland zou gelden. Een belangrijke aangelegenheid voor Isidoro was de regeling voor het beheer van kerkelijke gebouwen die in rurale gebieden werden opgetrokken op initiatief van rijke gelovigen, veelal landeigenaren. Een nieuw verschijnsel dat de tijdens de Romeinse tijd ontstane dominantie van de steden terugdrong. Dat vereiste wetgeving, want de eigenaren van deze godshuizen claimden het recht op inning van de voor gelovigen verplichte bijdragen. Isidoro bestreed dit: kerken zijn eigendom van het bisdom, zoals dat naar Romeins recht bepaald was, maar - realistisch als hij was - stemde de kerkleider in met een vergoedingsregeling die voorzag in geldelijke compensatie en toekenning van het beschermheerschap. Minstens zo belangrijk als maatregelen van bestuurlijke aard, waren voor Isidoro de liturgische hervormingen. Er was wildgroei ontstaan in de hantering van liturgieën en Isidoro wilde daar unificering in aanbrengen. Aan de heilige vorm van de liturgie - lofzang, psalmen, antifonen, responsoria, gebeden en onderwijzingen - mocht niet getornd worden. Als er gezongen werd, diende allen te zingen, werd er gebeden, dan bad iedereen en als er werd voorgelezen, dan luisterden de anderen in stilte.

Ook stelde Isidoro pogingen in het werk om de publiekelijke gebeden op de canonieke uren te laten uitspreken, net zoals dat in de kloosters gebeurde. Pogingen die schipbreuk liepen. Isidoro was een groot liefhebber van muziek, wat veel puriteinen een doorn in het oog was. Maar voor Isidoro nam de religieuze intensiteit van woorden juist toe wanneer zij ingebed waren in muziek. Zonder muziek was volgens de bisschop niets volmaakt. Er zijn geen aanwijzingen dat Isidoro zelf componeerde zoals zijn broer Leandro deed. Wel heeft Isidoro een waardevol werk nagelaten over de Visigotische liturgie: *De ecclesiastisch officiis*, dat in feite een handboek was voor klerikale vorming. Dit boek is gepubliceerd, rond de sterfdatum (619) van Isidoro's broer Fulgencio die bisschop was van Eijca en aan wie het is opgedragen. Destijds verscheen ook de beknopte versie van het boek dat Isidoro schreef over de historie van Goten, Vandalen en Sueven: *Historia de regibus Gothorum, Vandalorum et Suevorum*, waarvan vijf jaar later een uitvoeriger versie uitkwam.

Invloedrijke theologische boeken van de hand van Isidoro waren *De differentiis verborum*, een verhandeling over de Heilige Drievuldigheid en het driedelige *Sententiae libri tres*, waarin hij dogma's behandelde en schreef over de christelijke moraal. Laatstgenoemde werk was een van de meest gelezen theologische boeken in de Middeleeuwen. Interessant is de opvatting van Isidoro over predestinatie. Hij meende dat de verdoemenis was voorbeschikt, maar niet de zonde. God zou de zonde niet gewenst, maar wel gepermitteerd hebben.

Isidoro en de joden

Voordat Recaredo zich bekeerde tot het rooms-katholicisme, regeerden in het Visigotische rijk koningen die het arianisme aanhingen en die zich niet alleen tolerant opstelden tegenover de rooms-katholieken, maar ook joden in hun waarde lieten. Het toenmalige juridisch systeem was gebaseerd op het Romeinse recht en neergelegd in de *Breviario* van koning Alarico II die regeerde van 484 tot 507. Maar toen tijdens het derde concilie van Toledo in 589 staat en rooms-katholieke kerk samensmolten, werden nieuwe regels ingevoerd waaronder het verbod op gemengde huwelijken. Kinderen geboren uit dergelijke huwelijken werden onder dwang gedoopt. Vanaf het begin van de zevende eeuw vlamde de jodenhaat op. Koning Sisebuto, die regeerde van 612 - 621 en met wie Isidoro intensieve contacten onderhield, decreteerde dat alle joden goedschiks of kwaadschiks gedoopt dienden te worden. Isidoro distantieerde zich van de geweldadige geloofsijver van Sisebuto, maar was wel de mening toegedaan dat het jodanisme bestreden diende te worden. Dat standpunt verdedigde hij in zijn werk *De fide catholica contra Iudaeos*, dat hij schreef op verzoek van zijn zuster Florentina. Isidoro nam daarin afstand van de joodse opvatting dat Jezus niet gezien kan worden als de beloofde Messias en dat op theologische gronden het 'joodse ongelof' diende te worden bestreden, zij het dat hij koos voor de weg van overtuiging in plaats van voor geweld. Dit werk is van grote invloed geweest en werd gebruikt als ideologische onderbouwing voor latere jodenvervolgingen zoals die bijvoorbeeld plaatsvonden onder koning Recesvinto (649 - 672).

De Etymologiae

Isidoro's meesterwerk is de *Etymologiae*, samengesteld op verzoek van zijn tijdgenoot Braulio, een vooraanstaand intellectueel die van 631 tot 651 bisschop was van Zaragoza. Het is een monumentale weergave van de toentertijd beschikbare kennis, althans de kennis die Isidoro relevant achtte. Dit encyclopedische werk omvat twintig delen over de meest uiteenlopende onderwerpen zoals grammatica, retorica en dialectiek, etymologie, rekenkunde, meetkunde, muziek, sterrenkunde, geneeskunde, kerkelijke aangelegenheden als liturgie, hemelse en wereldlijke hiërarchie, oorlog, talen, steden, geologie, landbouw, dieren, et cetera.

Isidoro en Florentina

Het was het meest gebruikte tekstboek gedurende de Middeleeuwen en tijdens de Renaissance verschenen nog zeker tien gedrukte edities. Deze compilatie van kennis uit de oudheid werd zelfs zoveel gebruikt dat men naliet veel van de documenten waarop zij gebaseerd was te kopiëren en die dus verloren zijn gegaan. Isidoro heeft vele jaren aan zijn *Etymologiae* gewerkt. Al in 620 droeg hij een eerste versie op aan koning Sisebuto en hij rondde het pas in 632 af, enkele jaren voor zijn overlijden toen hij zich oud en vermoeid voelde. Voor Braulio was dat een kwelling, maar Isidoro wilde voortdurend onderwerpen aan zijn werk toevoegen, een werk dat eigenlijk nooit af was in zijn ogen. Vanzelfsprekend zijn tal van zijn interpretaties gedateerd, maar doorgaans wel vindrijk. Zo veronderstelde hij dat aardbevingen ontstonden ten gevolge van de sponsachtige structuur van de aarde wier holtes wind en dampen omsloten.

Wetgever en canonist

Rond 625 was het gehele Iberisch schiereiland bestuurlijk aaneengesmeed onder koning Suintilla en beleden de inwoners hetzelfde geloof. Suintilla werd beschouwd als een 'spiegel van alle deugden', maar hem en zijn vrouw stegen de roem naar het hoofd, wat uitliep om een poging van het echtpaar om het systeem van erfopvolging in te voeren. Een systeem dat in de wereld der Visigoten onbekend en onbemind was. Altijd waren koningen gekozen door en uit de elite om te voorkomen dat er machtige dynastieën zouden ontstaan. De populariteit van de koning daalde ook omdat hij het niet zo nauw nam met geloofszaken en joden met rust liet. Dat wekte de woede der prelaten en van Rome. Opstanden waren het gevolg en Suintilla moest het veld ruimen voor de (gekozen) Sisenando die regeerde van 631 tot 636. De nieuwe koning, oud-leerling van de school van Sevilla, wendde zich onmiddellijk tot zijn ex-leermeester Isidoro die hij als een vader beschouwde en aan wiens oordeel hij veel waarde hechtte. Deze dociliteit van de koning kwam Isidoro goed uit en hij begon aan het inventariseren van bestaande wetgeving met als oogmerk een basis te creëren voor een civiel juridisch bouwwerk. Na de introductie van het reeds genoemde *Breviario* van Alarico II waren tal van regels ingevoerd die niet met elkaar strookten of zelfs tegengesteld waren en Isidoro trachtte een en ander te normaliseren. Zijn geschriften hierover zijn verloren gegaan, maar hebben hoogst waarschijnlijk hun sporen nagelaten in het *Liber Judiciorum* dat rond 654 verscheen en waarmee het Visigotische rijk beschikte over een solide wettelijke basis. Behalve naar civiele wetgeving ging Isidoro's aandacht uit naar systematisering van pauselijke decreten en de canons van concilies. Iedere kerkgemeenschap hanteerde zijn eigen canons die ook nog eens afkomstig waren uit verschillende streken zoals Frankrijk of Noord-Afrika en die niet altijd strookten met conciliaire uitspraken. Isidoro nam de taak op zich om een en ander te ordenen. Dat mondde uit in de *Hispana*, een immense verzameling van kerkelijke canons, waarvan een eerste versie verscheen tijdens het vierde concilie van Toledo in 633, dat geleid werd door Isidoro. Deze codex had rechtskracht over het gehele Iberisch schiereiland en is bepalend geweest voor de rooms-katholieke geloofsgemeenschappen tot in de twaalfde eeuw.

Pagina uit de *Etymologiae* (9e eeuw)

Overlijden

Vlak nadat koning Sisenando stierf, kwam ook het einde voor Isidoro die op vier april 636 overleed te Sevilla. Zijn stoffelijke resten bevinden zich in de Real Colegiata Basílica de San Isidoro te León. In het Colegiata is ook een museum gevestigd geweid aan Isidoro, het Panteón San Isidoro de León.

Bron: Pérez de Urbel, Fray Justo, San Isidoro de Sevilla, Universidad de León, 1995.

Willem Peeters, 12 oktober 2015